

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **67897** (13) **U**
(51) МПК (2012.01)
A61P 31/00

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

(21) Номер заявки: u 2011 09537	(72) Винахідник(и): Ткаченко Євгенія Костянтинівна (UA), Косенко Костянтин Миколаєвич (UA), Новосельська Наталія Германівна (UA), Мокшина Олена Георгіївна (UA)
(22) Дата подання заявки: 29.07.2011	
(24) Дата, з якої є чинними права на корисну модель: 12.03.2012	
(46) Публікація відомостей про видачу патенту: 12.03.2012, Бюл.№ 5	(73) Власник(и): ДЕРЖАВНА УСТАНОВА "ІНСТИТУТ СТОМАТОЛОГІЇ АМН УКРАЇНИ", вул. Французький бульвар, 49/51, м. Одеса, 65061 (UA)

(54) СПОСІБ МОДЕЛЮВАННЯ ПАРОДОНТИТУ З УРАЖЕННЯМ СПОЛУЧНОЇ ТКАНИНИ ПАРОДОНТА

(57) Реферат:

Спосіб моделювання пародонтиту з ураженням сполучної тканини пародонта полягає у введенні ксенобіотиків. Щурам з питною водою вводять ксенобіотик купреніл в дозі 20 мг/кг маси тіла щурів протягом 55 діб (підряд протягом 5 днів, перерва 2 дні).

UA 67897 U

Корисна модель належить до медицини, конкретно до стоматології, і може бути використана для створення моделі пародонтиту з ураженням сполучної тканини пародонта, для експериментального вивчення патогенезу пародонтиту і розробки методів профілактики і медикаментозного лікування даного захворювання.

- 5 Тканини пародонта багаті сполучною тканиною (СТ). Особливості процесів метаболізму й катаболізму СТ пов'язані з особливостями її будови. Характерною рисою цієї тканини є наявність у ній, окрім клітин (фібробласти, гладкі клітини, макрофаги), сполучнотканинного матриксу (СТМ), що займає значно більший обсяг за клітини. Основними компонентами СТМ є фібрилярні білки (колагени та еластини) і полісахариди (протеоглікани та глікопротеїни).
- 10 Процеси запалення супроводжуються деструктивними змінами в сполучній тканині. Запальні захворювання пародонта призводять до деградації СТ ясен й руйнування альвеолярної кістки. Перехід від гінгівіту до пародонтиту також супроводжується лізисом сполучнотканинного прикріплення ясен. В той же час не викликає сумнівів активація перекисного окиснення ліпідів (ПОЛ) у мембранах клітин при пародонтиті (Воскресенский О.Н., Ткаченко Е.К. Роль перекисного окислення ліпідів в патогенезі пародонтита. / Стоматология. - 1991. - № 4. - С. 5-10).

Сьогодні відомі різні способи моделювання змін у пародонті експериментальних тварин, які відображають структурно-функціональні зсуви, характерні для пародонтиту людини.

- 20 Найбільш близьким до пропонованого способу моделювання пародонтиту є експериментальна модель пародонтиту, за якою тваринам перорально вводять ксенобіотик делалгін і етилендіамінтетраацетат. Однак при використанні цього способу у експериментальних тварин відбувається комплекс перекисних та кальцій-дефіцитних змін (виявляється роль вікового фактору - перекисних механізмів старіння тканин) без впливу на сполучну тканину.

- 25 Сьогодні відомий препарат групи ксенобіотиків - купреніл.

- Купреніл (D-пеніциламін) - синтетичний препарат, що являє собою за структурою частину молекули пеніциліну, є диметильним похідним амінокислоти цистеїну. Застосовується у вигляді D-форми, тому що L-форма й рацемат більш токсичні. Основною властивістю пеніциламіну є його висока комплексоутворююча активність відносно іонів металів. Крім того, купреніл впливає на метаболізм колагену, блокуючи його синтез, а зв'язування й видалення з організму міді (Cu^{2+}), у свою чергу, веде до значної активації колагенази та ушкодження тканин. Під дією купренілу відбувається також інгібування зв'язування поперечних волокон колагену. Пеніциламін застосовують при гострих і хронічних отруєннях металами. Він зв'язує, головним чином, іони міді, ртуті, свинцю й заліза, а також кальцію та магнію [Машковский М.Д. Лекарственные средства. - М.: Медицина, 1993. - Т. II. - С. 229-231]. Іон Mg^{2+} важливий для метаболізму СТ. Він перебуває на четвертому місці по поширеності в організмі людини (після натрію, калію й кальцію). Брак Mg^{2+} призводить до активації гіалуронідаз, так як цей іон входить до активного центру гіалуронансинтеза, що сприяє погіршенню механічних властивостей ланок гіалуронану й часткової деградації гелю, що утворює основу СТМ (Effects of magnesium on the production of extracellular matrix metalloproteinases in culture rat vascular smooth muscle cells. / [Yue E, Lee G.D., Shimizu H, Uzui H., Mitsuke Y., Ueda T.] // Atherosclerosis.-2003. - 166 (2). - P. 271-277).
- 30
- 35
- 40

- В основу корисної моделі поставлена задача удосконалення експериментальної моделі пародонтиту шляхом використання як ксенобіотика купренілу (D-пеніциламін), за рахунок чого відбувається вплив на сполучнотканинний матрикс (СТМ), основними компонентами якого є фібрилярні білки (колагени та еластини) і полісахариди (протеоглікани та глікопротеїни), що дозволить отримати модель пародонтиту з ураженням сполучної тканини пародонта.
- 45

- Поставлена задача вирішується тим, що в способі моделювання пародонтиту з ураженням сполучної тканини пародонта, що полягає у введенні ксенобіотиків, згідно з корисною моделлю, щуром з питною водою вводять ксенобіотик купреніл в дозі 20 мг/кг маси тіла щурів 5 днів (підряд, з перервою, два дні) на тиждень протягом 55 діб.
- 50

Причинно-наслідкові зв'язки:

Використання купренілу:

- обумовлено його високою комплексоутворюючою активністю відносно іонів металів тому числі Cu^{2+} , та Mg^{2+} , які є важливішими компонентами кісткової тканини пародонта, купреніл впливає на метаболізм колагену, блокуючи його синтез, а зв'язування й видалення з організму міді (Cu^{2+}), у свою чергу, веде до значної активації колагенази та ушкодження сполучної тканини пародонта;
- 55

- під дією купренілу відбувається також інгібування, зв'язування поперечних волокон колагену.
- 60

Опис способу.

Спосіб був здійснений в експериментальному відділі ГУ "ИС АМНУ". В експерименті було 2 групи щурів: 1 інтактна - 6 щурів утримувались на стандартному раціоні віварію, основна - 8 щурів протягом 55 діб (5 днів на тиждень з перервою 2 дні) отримували з питною водою купреніл в дозі 20 мг/кг маси тіла щурів.

По завершенні експериментів тварин виводили з експериментів шляхом тотального кровопускання із серця, проведеного під наркозом (тіопентал натрію 40 мг/кг). Попередньо відокремивши ясна, виділяли верхні та нижні щелепи.

Об'єктами біохімічних досліджень були сироватка крові, надосадова рідина гомогенатів, кістки альвеолярного відростка та ясен (25 мг/мол). Надосадову рідину одержували шляхом центрифугування в центрифугі РС-6 упродовж 15 хвилин при 3000 об/хв при температурі +4 °С.

Для оцінки стану тканин щурів визначали біохімічні показники сироватки крові уніфікованими методами, використовуючи комерційні набори реактивів: активність лужної фосфатази (сер. 35/100); вміст кальцію (сер. 18/200); вміст фосфору (сер. 20/200); вміст магнію (сер. 18/100); вміст міді (сер. 14/50).

Рівень процесів перекисного окислювання ліпідів (ПОЛ) оцінювали по вмісту малонового діальдегіду (МДА) тіобарбітуровим методом [Стальная И.Д. Метод определения диеновых конъюгаций ненасыщенных высших жирных кислот / И. Стальная, Т. Гаришвили // Современные методы биохимии / Под ред. В.Н. Ореховича. - М.-1977. - С. 63-64].

Активність кислої фосфатази (КФ) визначали за методом Bessay et.al у модифікації А.П. Левицкого и соавт. [Левицкий А.П. Сравнительная оценка трёх методов определения активности фосфатаз слюны человека / А. Левицкий, А. Марченко, Т. Рыбак // Лаб. дело.-1972. - № 10. - С. 624-625]. Стан мінерального обміну в кістці альвеолярного відроста щурів визначали по активності лужної фосфатази (ЛФ) [Левицкий А.П. і др., 1972]., вмісту кальцію й фосфору, за допомогою комерційних наборів реактивів.

Стан сполучної тканини оцінювали по вмісту сіалових кислот у сироватці крові за допомогою набору (сер. 0910), глікозаміногліканів (ГАГ) у тканинах ротової порожнини [Метод определения гликозаминогликанов в биологических жидкостях. / [П. Шараев, В. Пишков, Н. Соловьева, Т. Широкова, Н. Зворыгина, А. Солопаев, Н. Алексеева] // Лаб. дело.-1987. - 5. - С. 330-332.], стан колагену - по вмісту оксипроліну в яснах щурів [Шараев П.Н. Метод определения свободного и связанного оксипролина в сыворотке крови. / П. Шараев. // Лаб. дело. - 1981. - 5. - С. 283-285].

Виділені щелепи щурів піддавали морфометричному дослідженню. Ступінь резорбції кістки альвеолярних відростків нижньої та верхньої щелеп щурів оцінювали методом А.В. Ніколаєвої [Николаева А.В. Влияние некоторых нейротропных средств на состояние тканей при раздражении верхнего шейного симпатического узла: Автореф. дис. канд. мед. наук / А. Николаева - Харьков. - 1967. - 29 с.]. Для цього за допомогою бінокулярної лупи визначали ступінь оголення кожного кореня молярів і підраховували збиток кісткової тканини, що виражали у відсотках.

Результати експериментів обробляли загальноприйнятими методами з визначенням критеріїв вірогідності розходжень по Стьюденту.

Результати досліджень.

Розглянемо, як змінювався стан тканин пародонта й сполучнотканинних структур ротової порожнини щурів під впливом купренілу. Дослідження показали, що під дією купренілу, що вводять у дозі 20 мг/кг маси тіла щурів упродовж 55 днів, виявлене посилення резорбції кісткових структур пародонта: на 23,5 % - на нижній щелепі ($p=0,002$) і на 37,8 % - на верхній ($p=0,002$) (від 100 % в інтактних групах табл. 1).

Таблица 1

Показник резорбції (%) кістки альвеолярного відростка щурів при моделюванні пародонтиту ($M \pm m$; p)

Групи тварин	Нижня щелепа	Верхня щелепа
Інтактна	30,7±1,5	22,2±0,9
Купреніл (ДО)	37,9±1,1 $p=0,002$	30,6±2,1 $p=0,002$

Примітка: У табл. 1-13 показник вірогідності p розрахований відносно інтактної групи.

Під дією купренілу в тканинах пародонта спостерігалася активація кислій фосфатази: в 4,7 рази в яснах ($p=0,07$) і в кості альвеолярного відростка - в 2,2 рази ($p=0,05$, табл. 2), що говорить про посилення катаболічних процесів у яснах і кісткових структурах пародонта.

Таблиця 2

Активність кислій фосфатази в тканинах ротової порожнини щурів при моделюванні пародонтиту ($M \pm m$; p)

Групи тварин	Активність КФ (рН 4,8) (мкмоль/г)	
	Ясна	Кістка альвеолярного відростка
Інтактна	$3,51 \pm 1,27$	$1,01 \pm 0,45$
Купреніл (ДО)	$16,6 \pm 6,27$ $p=0,07$	$2,19 \pm 0,31$ $p=0,05$

5

Вміст сіалових кислот у сироватці збільшувався на 25 % відносно інтактної групи (табл. 3), що свідчить про посилення запальних явищ у тканинах. Відомо, що сіалові кислоти, що є похідними нейрамінової кислоти, утворюються під дією нейромінідази при розпаді глікопротеїнів сполучнотканного матрикса (СТМ).

10

Таблиця 3

Вміст сіалових кислот у сироватці крові щурів при моделюванні пародонтиту ($M \pm m$; p)

Групи тварин	Вміст сіалових кислот (ммоль/л)
Інтактна	$1,79 \pm 0,27$
Купреніл (ДО)	$2,24 \pm 0,16$ $p=0,11$

У яснах експериментальних тварин спостерігалася тенденція до зниження вмісту ГАГ в 1,5 рази в порівнянні з інтактною групою. Вміст ГАГ у кості альвеолярного відростка перебувало на рівні інтактної групи (табл. 4).

15

Таблиця 4

Вміст глікозаміногліканів і оксипроліну в тканинах ротової порожнини щурів при моделюванні пародонтиту ($M \pm m$; p)

Групи тварин	Вміст ГАГ (мг/г)	
	Ясна	Кістка альвеолярного відростка
Інтактна	$6,76 \pm 0,0044$	$21,1 \pm 0,41$
Купреніл (ДО)	$4,39 \pm 1,27$ $p=0,08$	$21,4 \pm 2,37$

Стан колагену ясен під впливом купренілу визначали по двох фракціях оксипроліну: вільній й зв'язаній. Так, виявлене значне зниження вмісту вільного оксипроліну, і в меншому ступені - зв'язаного оксипроліну в яснах щурів (табл. 5).

20

Таблиця 5

Вміст вільного й зв'язаного оксипроліну в яснах щурів при моделюванні пародонтиту ($M \pm m$; p)

Групи тварин	Вміст оксипроліну (мкмоль/г)	
	вільний	зв'язаний
Інтактна	$32,8 \pm 12,8$	$39,25 \pm 8,42$
Купреніл (ДО)	$2,88 \pm 0,56$ $p=0,05$	$14,4 \pm 0,56$ $p<0,001$

Вміст іонів Mg^{2+} вірогідно знижувався на 22,2 % у кості альвеолярного відростка (від 100 % в інтактній групі: табл. 6).

Таблиця 6

Вміст Mg^{2+} у сироватці крові й тканинах ротової порожнини щурів при моделюванні пародонтиту ($M \pm m$; p)

Групи тварин	Вміст Mg^{2+} (ммоль/л; ммоль/г)		
	Сироватка крові	Ясна	Кістка альвеолярного відростка
Інтактна	31,83±0,51	0,037±0,0048	0,18±0,0029
Купреніл (ДО)	34,66±0,42	0,047±0,0039	0,14±0,015 $p=0,03$

- 5 У сироватці крові щурів під впливом купренілу в 4,2 рази знижувався вміст іонів Cu^{2+} ($p=0,02$; табл. 7). Значну зміну концентрації іонів металів цілком пояснено у зв'язку з комплексоутворювальною здатністю купренілу, особливо у відношенні Cu^{2+} , тому що недостатній вміст Cu^{2+} супроводжує деградацію СТМ.

Таблиця 7

Вміст міді в сироватці крові щурів при моделюванні пародонтиту ($M \pm m$; p)

Групи тварин	Вміст міді (мкг/л)
Інтактна	500±96,8
Купреніл (ДО)	119±77,5 $p=0,02$

- 10 Хронічне введення купренілу викликало посилення процесів ПОЛ в сироватці крові й тканинах ротової порожнини щурів. Вміст МДА збільшувався в сироватці крові в 1,5 разу; у кості альвеолярного відростка - в 2,1 разу ($p=0,04; 0,001$; табл. 8).

Таблиця 8

Вміст МДА в сироватці крові й печінки щурів при експериментальних впливах ($M \pm m$; p)

Групи тварин	Вміст МДА (нмоль/г)		
	Ясна	Кістка альвеолярного відростка	Сироватка крові, нмоль/см ³
Інтактна	19,3±2,24	5,70±0,60	0,96±0,17
Купреніл (ДО)	21,3±7,29	12,3±0,96 $p=0,001$	1,074±0,016

- 15 Під дією купренілу стан мінерального обміну змінювалося в сироватці крові й кістки альвеолярного відростка (табл. 9.). Так, у сироватці крові значно (в 1,7 разу) знижувалася активність ЩФ ($p=0,003$) і значно знижувався вміст фосфату (в 1,6 рази; $p=0,05$). У кості альвеолярного відростка спостерігалася зниження в 2,3 рази вмісту кальцію ($p=0,01$; табл. 9).

Таблиця 9

Стан мінерального обміну в сироватці крові й кістковій тканині пародонта щурів при моделюванні пародонтиту ($M \pm m$; p)

Групи тварин	Активність	Вміст	
	ЩФ (нмоль/с·см ³ , нмоль/с·г)	Са (ммоль/с·см ³ , ммоль/с·г)	Р (ммоль/с·см ³ , ммоль/с·г)
Сироватка крові			
Інтактна	73,9±5,35	0,90±0,090	1,17±0,11
Варфарин (В)	34,1±1.90	0.92±0.026	0.90±0.022

	$p < 0,001$		$p = 0,04$
Купреніл (ДО)	$42,8 \pm 3,55$ $p = 0,003$	$0,95 \pm 0,12$	$0,74 \pm 0,14$ $p = 0,05$
Кістка альвеолярного відростка			
Інтактна	$0,60 \pm 0,22$	$0,023 \pm 0,0038$	$0,0040 \pm 0,0012$
Варфарин (В)	$0,64 \pm 0,080$	$0,020 \pm 0,00$	$0,0096 \pm 0,0024$ $p = 0,07$
Купреніл (ДО)	$0,66 \pm 0,075$	$0,010 \pm 0,00$ $p = 0,01$	$0,0072 \pm 0,0020$

Таким чином, за допомогою купренілу була відтворена експериментальна модель пародонтиту, з ураженням СТ. Про це свідчило посилення резорбції кісткових структур пародонта під дією купренілу; мінерального обміну, під дією якого в кості альвеолярного відростка спостерігалось також істотне зниження вмісту кальцію. Збільшення активності кислої фосфатази й вмісту МДА говорить про посилення запальних явищ у тканинах пародонта щурів під впливом купренілу. Про деградацію СТМ свідчило: 1) руйнування колагену ясен, про що судили по значному зниженню вмісту оксипроліну; 2) значне зниження рівня глікозаміногліканів у яснах. Посилення катаболічних процесів СТМ на рівні організму підтверджують дані про збільшення рівня сіалових кислот у сироватці крові щурів під дією купренілу, а також істотне зниження іонів міді в сироватці крові й іонів магнію в кості альвеолярного відростка під впливом купренілу.

ФОРМУЛА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ

Спосіб моделювання пародонтиту з ураженням сполучної тканини пародонта, що полягає у введенні ксенобіотиків, який **відрізняється** тим, що щурам з питною водою вводять ксенобіотик купреніл в дозі 20 мг/кг маси тіла щурів протягом 55 діб (підряд протягом 5 днів, перерва 2 дні).

Комп'ютерна верстка В. Мацело

Державна служба інтелектуальної власності України, вул. Урицького, 45, м. Київ, МСП, 03680, Україна

ДП "Український інститут промислової власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601